

Festivaldag 1 – Torsdag 14 augusti kl. 18.00

Festivalöppning med Pettersson, Bacewicz och Schumann

Fritz Kreisler (1875 – 1962)

- **Viennese Rhapsodic Fantasetta (1948) (9 min)**

Allan Pettersson (1911 – 1980)

- **Ur Barfotasånger: (1943 – 1945) (12 min)**
 - 4. Kärleken går vilse
 - 11. En spelekarls himlafärd
 - 12. Du vet
 - 24. Han ska släcka min lykta

Grażyna Bacewicz (1909 – 1969)

- **Sånger: (5 min)**
 - Dzwon i dzwonki (1955)
 - Boli mnie glowa (1955)
 - Srocza (1956)
- **Pianokvintett nr 1 (1952) (27 min)**
 - Moderato molto espressivo
 - Presto
 - Grave
 - Con passione

PAUS 30 min – med möjlighet att köpa kaffe eller te och något gott

KVAH-Kammarmusikens vänner i Allhelgonakyrkan i Stockholm

<https://kammarmusikens-vanner.se/> Mejl: info@kammarmusikens-vanner.se

Robert Schumann (1810 – 1856)

- **Geister-variationer Ess-dur (1854) (19 min)**

I Tema, Leise, innig

II Variation I

III Variation II, Canonisch (som en kanon)

IV Variation III, Etwas belebter (något rörligare)

V Variation IV

VI Variation V

- **Pianokvartett Ess-dur, op 47 (1842) (24 min)**

I Sostenuto Assai – Allegro ma non troppo

II Scherzo, Molto vivace

III Andante cantabile

IV Finale, vivace

Kathrin Lorenzen – sopran, **Sofia Kolupov** och **Cecilia Zilliacus** – violin, **Ylvali McTigert Zilliacus** – viola, **Kati Raitinen** – cello, **Oskar Ekberg** och **Bengt Forsberg** – piano

Programtext: Christer Wikmark

Varje konsert i årets festival inleds med ett stycke för violin och piano av Fritz Kreisler, för denna kväll hans Viennese Rhapsodic Fantasetta från 1948. Läs mer om Fritz Kreisler i Jan Silverudds kommentarer till dag 3.

Allan Pettersson var länge marginaliserad av musikparnassen. Han kom från enkla förhållanden och hade det kärvt under stora delar av sitt liv, och led av depressioner. "Mitt material är mitt liv, det välsignade, det förbannade", sade han om sitt skapande, där ofta hans livssituation speglades. En svår ledgångsreumatism som begynte redan på 1950-talet gjorde inte tillvaron bättre. Pettersson fick vänta till 1968 för att slå igenom på bredare front, då hans sjunde symfoni uruppfördes av Stockholmsfilharmonikerna och Antal Doráti. Verket blev allmänt lovordat och kom snart ut på en lp som även lanserades internationellt.

Doráti spelade senare in även Petterssons tionde symfoni och orkestrerade åtta av Barfotasångerna, som finns på skiva med Erik Saedén och orkestern. Sjuan var avsedd att framföras på en USA-turné 1975 men då hade Doráti slutat som chefsdirigent och Gennady Rozhdestvensky nyligen tillträtt. Han strök symfonin från konsertprogrammet vilket ledde till en debatt om orkestrars ansvar att föra samtida svensk musik ut i världen. Pettersson tog mycket illa vid sig för detta och utfärdade ett spelförbud för Filharmonikerna gällande hela sin produktion. Efter ett år av medling drog han dock tillbaka förbudet.

De 24 Barfotasångerna är ett tidigt verk av tonsättaren. Tillsammans med Sex sånger för röst och piano är det de enda solosånger han skrev. Till Barfotasångerna skrev han egna dikter; en aning i Nils Ferlin-stil antyder somliga, dock för musiken snarare tankarna till Ture Rangström än Lillebror Söderlundh. Pettersson gjorde också vissa citat ur dessa sånger i sina symfoniska verk, vilka ju sedermera blev hans hemmaarena.

Grażyna Bacewicz föddes i Łódź i en litauisk uppväxtmiljö, Hennes far, som insisterade på att alla hans fyra barn skulle studera såväl piano som fiol, ändrade sitt efternamn från Bacevičius till det mer polskt klingande Bacewicz. En av hennes storbröder - Vytautas - vilken också blev kompositör, behöll dock det litauiska namnet.

Grażyna skrev sitt första verk vid tretton års ålder och efter examen på Warszawa-konservatoriet 1932 studerade hon för Nadia Boulanger vid École Normale de Musique i Paris. Hon var därefter konsertmästare vid polska radioorkestern 1936 – 1938. Under hela trettioåret uppträdde hon som violinist parallellt med komponerandet och var jurymedlem i diverse tävlingar.

Efter att under andra världskriget ha tvingats lämna det Warszawa hon flyttat till med sin familj i dess början, hamnade hon åter i sin födelsestad Łódź för en tjänst som professor vid Statliga Musikkonservatoriet där.

Bacewicz fortsatte också att komponera trots att det nu skedde i ett kulturellt ansträngt klimat under kommunistisk överhöghet, och hennes internationella renommé ökade. Dock var det under Stalins levnad (han dog 1953) svårt att få flera av verken uppförda. Efter en bilolycka där hon skadades ganska allvarligt, tvingades hon att till hundra procent ägna sig åt komponerandet. Hon kommenterade sin situation som tonsättare sålunda: ”Jag tror inte på inspiration; för mig är att komponera som att skulptera i sten snarare än att sätta ljuden av min fantasi på papper”.

Kathrin Lorenzen, med *Oskar Ekberg* vid flygeln, framför denna festivalkväll **tre sånger**:

- ***Dzwon i dzwonki*** (text: Adam Mickiewicz) Klockor och småklockor
- ***Boli mnie głowa*** (tonsättarens egen text) Jag har ont i huvudet
- ***Srocza*** (text: Trad. från Krakow) Lilla skata

Se separat textblad för sånginnehåll och översättningar.

Av Bacewicz får vi även höra **den första av hennes två pianokvintetter**. För uruppförandet i Kraków 1952 stod hennes bror Kiejstut tillsammans med Kraków-kvartetten.

Kvällens konsert avslutas med två verk av **Robert Schumann**. Då inre och yttre exil är denna festivals teman ägnar vi ett avsnitt åt hans mentala hälsa, vilken slutligen orsakade hans död. De första dokumenterade tecknen visade sig år 1833, då Schumann var tjugotre år gammal. Såväl hans bror som hans svägerska avled det året, vilket gav honom anfall av ångest.

Hans omvittnat labila läggning fick hans käresta Clara Wiecks far, tillika hans pianolärare, att i det längsta förvägra dem äktenskap. Robert friade första gången år 1835, men först 1840 blev den berömda pianisten och kulturnavet Clara hans hustru (fortfarande utan svärfaderns medgivande).

Efter några mycket produktiva kompositörsår i början av 1840-talet och en kortare tid som lärare vid det av Felix Mendelssohn startade konservatoriet i Leipzig, följt av en konsertresa till Ryssland, var Schumann klart överansträngd och drabbades av återkommande svimningsanfall. Clara fick sköta familjeförsörjningen.

Under senare delen av 1840-talet gjorde Robert så förnyade försök att arbeta; först som ledare för manskörsföreningen Liedertafel i Dresden, och strax därefter grundande en annan sångarförening. 1850 kallades han till tjänsten som stadens musikdirektör i Düsseldorf, men denna verksamhet fick han snart avbryta på grund av försämrad psykisk hälsa. Dirigering (ett utåtriktat arbete för vilket hans sinnelag aldrig passat) blev så helt omöjlig att fortsätta med. I februari 1854 utbröt så fullt utvecklad sinnessjukdom, och efter att Schumann kastat sig i Rhen för att ta livet av sig, intogs han på ett hospital vid Bonn. Efter två år där avled tonsättaren.

Det sista verk Robert Schumann skrev innan han togs in var *det första av aftonens två Schumann-verk*, **Geistervariationen (Spök- eller Gast-variationer)**, eller mer formellt *Tema och variationer i Ess-dur*. Vid denna tid ansåg sig Schumann (enligt anteckningar från hans dåvarande förläggare) omgiven av andar – såväl onda som goda - vilka spelade för honom. De erbjöd honom såväl ”helt underbara uppenbarelser” som hot om att skicka honom till helvetet. Den 17:e eller 18:e februari 1854 sade sig Schumann ha fått ett tema dikterat av en änglaröst, vilket han skrev ner och gjorde några variationer på. Tio dagar senare kastade han sig i Rhen, men fiskades upp och räddades. Efter självmordsförsöket förfärdigade han Geistervariationerna och sände dem till sin hustru, som då på läkarinrådan lämnat honom kvällen innan.

Slutligen framförs hans pianokvartett, skriven 1842, samma år som hans pianokvintett; ett år med intensiv kammarmusikproduktion. Kvartetten färdigställdes bara några veckor efter pianokvintetten. Den dedicerades till den ryske cellisten och impresario greve Mathieu Wielhorsky, men det var hustrun Clara som Robert hade i tankarna när han skrev den. Clara medverkade också vid dess första, privata framförande året efter, och hon skrev i sin dagbok ”ett vackert verk, så ungdomligt och fräscht, som vore det hans första”. Schumann reviderade verket detta år, och den slutliga kvartetten fick sin urpremiär på Gewandhaus i Leipzig, även denna gång med Clara vid flygeln.

Länge trodde man att detta var Schumanns enda pianokvartett, men 1979 publicerades en kvartett skriven redan 1829, i c-moll. Detta verk lät dock Robert Schumann aldrig publicera.

Christer Wikmark